

Balkan Türkleri Edebiyatlarında Âşık Veysel Üzerine Bazı Tespitler

Some Observations on Âşık Veysel in the Literatures of Balkan Turks

FEYYAZ SAĞLAM*

Öz

Âşık Veysel genelde 20. yüzyıl Türk halk edebiyatının, özeldede halk şiirinin ve halk ozanlığı geleneğinin en önemli temsilcilerinin başında gelmektedir. Bu çerçevede hayatı, sanatı, etkileri üzerine yurt içi ve dışıda çok sayıda yayın yapılmış ancak kendisinin Türk dünyasındaki izleri ve tesir alanı üzerine (Azerbaycan dışında) günümüze kadar kapsamlı bir araştırma ve inceleme yapılmış değildir. Bu çalışmada belirli bir bölge sınırlaması ile Balkan Türkleri edebiyatlarında Âşık Veysel ve şiirlerinin yeri üzerine tespitler, bazı yayınlar, kendisine ithaf edilen bazı şiirler-yazılar ve şiirlerinden yapılan bazı çeviriler üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda Balkanlarda yoğun Türk varlığına sahip olan Kosova, Batı Trakya, Kuzey Makedonya, Bulgaristan ve Gagauzyeri özel olarak seçilmiş ve araştırmaya konu edilmiştir. Yapılan tespitlerde literatür taramasından yararlanılmış ve metin tahlili gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ortaya konulan veriler özellikle yakın dönem çağdaş Balkan Türk edebiyatı ürünleri arasından tespit edilmiştir. Latin ve Kiril harfli şiir örnekleri arasında daha önce herhangi bir yayında yer almamış örneklerin tam metinleri hususen paylaşılmıştır. Çalışmanın Âşık Veysel'in Türkiye dışındaki Türk edebiyatlarındaki yerini inceleyen yeni çalışmalara katkı sunması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk halk edebiyatı, Türk halk şiiri, halk ozanlığı geleneği, Âşık Veysel, Balkanlar.

Abstract

Âşık Veysel is one of the most important representatives of our 20th century Turkish folk literature in general, and our folk poetry and folk poet tradition in particular. In this context, many publications have been made both at home and abroad on his life, art and influences. However, until today, no comprehensive research or analysis has been carried out on his traces and influence in the Turkic world (except Azerbaijan). In this study, with a certain regional limitation, we focused on determinations about the place of Âşık Veysel and his poems in Balkan Turks literatures, publications, poems-articles dedicated to him and translations of his poems. In this context, Kosovo, Western Thrace, Northern Macedonia, Bulgaria and Gagauzia, which have a dense Turkish presence in the Balkans, were specially selected and subjected to research. In the determinations made, literature review was used and text analysis was carried out. The data presented in the study were determined especially among the recent period contemporary Balkan Turkish literature products. Among the examples of poems in Latin and Cyrillic letters, the full texts of the examples that have not appeared in any publication before have been shared. The aim of the study is to contribute to new studies examining Âşık Veysel's place in Turkish literature outside Turkey.

Keywords: Turkish folk literature, Turkish folk poetry, folk poet tradition, Âşık Veysel, Balkans.

* Öğr. Gör. (Emekli) / Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, İzmir/TÜRKİYE, kibatekfs@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3109-421X

Gönderilme Tarihi | Date Applied: 11/01/2024

Kabul Tarihi | Date Accepted: 15/05/2024

Derleme Makale | Review Article

1. Giriş

1894-1973 yılları arasında 79 yıl yaşayan Âşık Veysel edebî geleneğimizde 20. yüzyılın en önemli halk ozanlarının başında görülmüştür. Edebiyatımıza "Uzun İnce Bir Yoldayım", "Kara Toprak", "Dostlar Beni Hatırlasın", "Güzelliğin On Paretmez", "Sen Bir Ceylan Olsan" gibi ölümsüz eserler bırakmış, ardından gelen çok sayıda halk ozanına da etki etmiştir. Âşık Veysel'in hayatı, sanatı, edebî kişiliği, etkileri üzerine çok sayıda kitap, dergi (özel sayı), makale, röportaj, anekdot hatta polemik yazıları yayımlanmıştır (Sefercioğlu-Kuran, 1983, s. 21). Bu sınırlı araştırmada Âşık Veysel'in az bilinen ve özellikle (Azerbaycan dışında henüz yeterince ele alınmamış olduğunu düşündüğümüz) ülkemiz dışında Türk dünyasının Balkanlar coğrafyasındaki konumu, önemi ve etkileri tespit edilmeye çalışılmış, konunun somut örneklerle irdelenmesi ve incelenmesi amaçlanmıştır.

Geçmişten günümüze Balkan Türklerinin edebî varlığında en önemli alan sözlü gelenekte yaşatılan halk edebiyatı ürünleridir. Balkanlarda Türk varlığının ilk dönemlerinden çağdaş yazılı edebiyatlarının teşekkülüne kadar olan evrede Türk dilinin ve edebî zevkinin yegâne gelişim alanı sözlü gelenek olmuş ve bir bakıma Türk dili ve edebiyatının taşıyıcısı olmuştur (Akgün, 2022, s. 195). Bu çerçevede Bulgaristan, Gagauzyeri (Moldova), Kosova, Batı Trakya (Yunanistan), Kuzey Makedonya ve Romanya'da Âşık Veysel'le ilgili mevcut edebî varlığın özellikle sözlü gelenekten beslenen çağdaş edebî üretimde yer aldığı söylenmek mümkündür.

2. Balkan Türkleri Edebiyatlarında Âşık Veysel

Âşık Veysel'in Türk dünyası bağlamında incelenmesine odaklanan herhangi bir çalışmada öncelikle kendisinin Türk kimliği ile gurur duyan ve bunu şiirlerinde her fırsatta iftiharla belirten bir halk ozanı olduğunu belirtmek gerekiyor. Veysel'in bu hususiyeti, Türk dünyası ve bu bağlamda Balkanlarda kendisine temas eden edebî üretimdeki temel belirleyicilerden biridir.

Âşık Veysel'in, "*Ben bir Türk oğluyum Veysel'dir adım*", "*Türkoğluyum temiz Türktür ecdadım*", "*Türk adı babamdan bana mirastır*" vb. gibi ifadeleriyle ortaya koyduğu kimlik tespiti ve vurgusu ile "*Türkün Türkler yoldaşımız*" ifadesi aynı zamanda ozanın Türk dünyası kültür coğrafyasına beslediği muhabbeti de açıkça ortaya koymaktadır. Konuyla ilgili somut bilgi, metin ve yorumlara geçmeden önce Yavuz Bülent Bâkiler'in Âşık Veysel'i konu edinen çalışmasından iki tespitini bu noktada zikretmeyi uygun buluyoruz. Bâkiler'e göre (2004) "*...Âşık Veysel türküleriyle, şiirleriyle, pırıl pırıl aydınlık yapısıyla sadece Sivas ve Türkiye için değil, bütün Türk dünyası için bulunmaz bir nimettir...*" (s. 23) ve "*...şöhreti Azerbaycan'dan Türkistan'a, Kırım'a, Balkanlara uzanan şairlerimizden biri*" olmuştur (s. 37).

Söz konusu tespitler Türkiye’den bir çağdaş edebiyat temsilcisinin Veysel’deki Türk dünyası yaklaşımına dair birikimini yansıtmaması bakımından kayda değerdir. Benzer yaklaşım dâhilinde Âşık Veysel’in şiirlerinde Türk dünyasının yerini ve kendisinin Balkan Türkleri edebiyatları şairlerindeki etkileri gibi hususları bölgeler özelinde şu şekilde özetleyebiliriz:

2.1. Batı Trakya / Yunanistan

Yunanistan’da Türklerin yoğun olarak yaşadığı Batı Trakya bölgesinde Gümölcine’de Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği’nin *Öğretmen* adlı yayın organının Temmuz 1975 tarihli 23. sayısındaki Refika Nazım imzalı bir incelemede Ümit Yaşar Oğuzcan’ın Âşık Veysel’le ilgili *Dostlar Beni Hatırlasın* kitabı ele alınmış ve Âşık Veysel seçme şiirleriyle Batı Trakya Türklerine tanıtılmıştır. Tespitlerimiz doğrultusunda Âşık Veysel konulu söz konusu yayın, Batı Trakya Türkleri arasında ilk çalışmalardan biri olarak edebiyat tarihi değerine sahiptir.

Tarafımızca hazırlanan “Çağdaş Yunanistan (Batı Trakya) Türk Şiiri’nde Anadolu Halk Şairleri’nin Etkileri Üzerine” başlıklı incelemenin “Batı Trakya Türk Basını’nda Anadolu Halk Şairleri” ara bölümünde Âşık Veysel’in Batı Trakyalı çağdaş ediplerin yaratıcılığı üzerindeki tespitlerine ayrıntılı olarak yer verilmiş ve söz konusu tesir örnek metinlerle ortaya konulmuştur. Örneğin Âşık Veysel’in Toprak Destanı adlı şiirindeki duygular Batı Trakya Türkleri edebiyatının önemli temsilcilerinden Mustafa Tahsinoğlu’nun çağdaş yorumuyla dile gelmiş ve Batı Trakya Türk şiirine mal olmuştur. Toprağa bağlılık, şükran, saygı gibi Âşık Veysel’in klasikleşen duyguları Tahsinoğlu’nun “Anam Toprak İçin”, “Topraktaki Ter Senettir” gibi şiirlerinde şöyle dile getirilmiştir:

“.....
Cömert bir anasın herkesi emziren
Millet ayırmaz doyurursun
.....
Eşlele toprağı
Bulursun orada damla damla teri
Aradığın senet o nemdir
Islatan yeri... ” (Sağlam, 1990, s. 76)

Batı Trakya Türkleri edebiyatının günümüzdeki üretken şairlerinden Dr. Hasan Ahmet de Âşık Veysel yılı için bir şiir yazarak şairin hayatı, sanatı ve önemini dile getirmiş bu vesileyle yakın dönem çağdaş Balkan Türkleri edebiyatında Âşık Veysel temasına ve Âşık Veysel temalarına nitelikli bir

örnek sunmuştur. Bu şiirin dikkate değer özelliklerinden biri Dr. Hasan Ahmet'in 25 Mayıs 2023 tarihinde 62 yaşında vefat eden kardeşi (görme engelli) Mehmet ile Âşık Veysel'i birlikte yorumlamasıdır. Gümölcine'de *Cumhuriyet* gazetesinin 28 Temmuz 2023 tarihli 881. sayısında yayımlanan söz konusu şiir şöyledir:

*“Âşık Veysel
Veysel Şarkışla'da doğdun
Âşık Sivas'ta göz yumdun
İki kız kardeşini de
Çocukken çiçekten gömdün*

*Sen de âmâ oldun, âmâ
Hayata küsmedin ama
Nadir bir ozandın, ozan
Türkçe'yi yalın kullanan*

*Hoşgörü, sevgi birliği
Bir de vatan severliği
Hatırandan tabiatı
Ne kadar güzel işledin*

*Yârim kara toprak dedin
Sen beni hem etkiledin
Hem beni yüreklendirdin
Kardeşi toprağa verdim!*

*Bir sürü ödülleri aldın,
Halkı da yanına aldın
Nasıl söyleyeyim nasıl?
Gururusun Türkiye'nin!” (Ahmet, 2023, s. 4)*

2.2. Bulgaristan

Âşık Veysel ve Bulgaristan Türkleri edebiyat varlığı bağlamında üzerinde durulacak ilk ayrıntı ülkede Sosyalist dönemde 1981 yılında Sofya'da yayımlanan “XX. Yüzyıl Türk Şiiri” adlı antolojidir. Hasan Karahüseyinof ve

(Gagauz Türkü) Paraşkev Paruşev'in hazırladığı antolojideki şiirleri Simeon Vladimirov ve Gülçin Çeşmeciyeva Bulgarcaya çevirmiştir. 530 sayfalık bu antolojide Âşık Veysel'in biyografisi ve "Dostlar Beni Hatırlasın" şiirinin çevirisinin yer almış olması oldukça büyük bir öneme sahiptir ve Bulgaristan'da Âşık Veysel konulu yayınlar arasında tespit ettiğimiz ilk örneği teşkil etmektedir.

1942 yılında Hacıoğlu Pazarcığı'nda (Dobriç) doğan ve öğretmen olan şair İsa Cebeciyeve, Sofya Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nden mezun olmuş yakın dönem edebiyat temsilcilerinden biridir. Çok sayıda şiir kitabı olan şairin, Âşık Veysel'in 20. ölüm yıldönümünde Mart 1993 tarihinde yazmış olduğu "Veysel" başlıklı şiiri Bulgaristan Türkü edebiyat temsilcilerinden birinin muhtelif antolojilerde yer almış ender şiirlerinden biridir:

"Veysel

*Tuna boylarında duydum ününü
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel
Hüzünlerle andım ölüm gününü
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel*

*Dinledim Sivas'tan gelen sesini
Koşmanı, türkünü ve nefesini
Unutmam sazının inlemesini
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel*

*Yedi yaştan sonra görmemiş gözün
Karanlıkta nasıl nurlandı özün
Görmeyen gözüyle ibrettir sözün
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel*

*Gördüğün gerçekler olsa da acı
Tükenmedi sende yaşama inancı
Dertlerin benim de kalbimde sancı
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel*

*Yürüdüñ Sivas'tan ta Ankara'ya
İçin yandı eller giderken aya
Yükseltmek isterdin Türk'ü uzaya
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel*

*Dertlerine sazı etmiştin ortak
En sadık yârindi kara toprak
Sen söylerken beni sardı bir merak
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel*

*Sen bir arı idin sazın da petek
Bal ürettiniz olup da tek yürek
Sözlerinde buldum binlerce gerçek
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel*

*Yeniliği sevdin, övdün, aradın
Kardeşlik, birlikti büyük muradın
Kızılırmak kadar yaşasın adın
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel*

*Türk adı babandan mirastı sana
Sevgi tohumları saçtın vatana
İsa der: Sözlerin can katar cana
Şiirinle yundum, nurlandım Veysel” (Cebeci, 2011, s. 21-22)*

Yakın dönemde ise Bulgaristan Türkleri edebiyatının en genç temsilcilerinden Paşmaklı (Smolyan) doğumlu şair, yazar, akademisyen, çevirmen Dr. Aziz Nazmi Şakir’in, Âşık Veysel’den “Uzun İnce Bir Yoldayım” ve “Dostlar Beni Hatırlasın” başlıklı şiirleri Bulgarcaya çevirmiş olması ozanın varlığı ve tesirinin kardeş edebiyat alanı olan Bulgar edebiyatı muhitine taşınmış olması bakımından oldukça önemli bir gelişme olmuştur. Bu iki çevirinin Sofya “Da” yayınevi tarafından basılması öngörülen “Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi” adlı kitapta yer alması planlanmıştır. Şahsi arşivimizden hareketle yayına hazır şiirlerin Bulgar dilinde ifadesi şöyledir:

“Ашък Вейсел Шатъроглу (1894-1973)

*По Дълъг Тънък Път
По дълъг тънък път
Аз крача ден и ноц
Не знам какво ми е
Аз крача ден и ноц*

*В момента в който се родих
Закрачих на мига
В странноприемница съм с две врати
Аз крача ден и ноц*

*Аз крача даже и насън
За да остана търся си причина
Отишлите си мога да съзра
Аз крача ден и ноц*

*Четирийсет и девет лазарника все на път
По равнини по планини и по пустини
Странник тръгнал на гурбет
Аз крача ден и ноц*

*Ако помислиш повече
Целта изглежда уж далечна
Но е пътят дълъг колкото минута
Аз крача ден и ноц*

*Вейсел се чуди как така
Ту смее се ту плаче
За да стигна спирката си набелязана
Аз крача ден и ноц*

*Приятелите Нека Си Ме Спомнят
Ще си замина аз но името ми ще остане
Приятелите нека си ме спомнят
На сватба някоя или пък празник
Приятелите нека си ме спомнят*

*Душата в клетка не стои, отлита
Светът е хан, отсядаш, после заминаваш
Луната се върти годините брои
Приятелите нека си ме спомнят*

*Душа от тяло ще се отдели
Коминът няма да дими, огнището не ще гори
Изращам пълни шепи с поздрав
Приятелите нека си ме спомнят*

*Ако не бях дошъл, не бих си тръгнал
От ден на ден израсна мойта мъка
И родната ми стряха изоставена ще е самотна
Приятелите нека си ме спомнят*

*Веднъж разцъфнали, увяхват цветовете
Кои ли са се смели на кои им предстои да се посмеят
Желанията са лъжовни, истинска – смъртта
Приятелите нека си ме спомнят*

*Денят преваля и се свечерява
А на човек съдбата всичко повелява
Вейсел си тръгва, ала името остава
Приятелите нека си ме спомнят”**

2.3. Gagauzyeri / Moldova

Türk dünyasının Hristiyan topluluklarından birisi olan Gagauz Türkleri bilindiği gibi yoğun olarak Moldova’da Gagauzyeri özerk bölgesinde yaşamaktadırlar. 1988 yılından bugüne yayında olan *Ana Sözü* adlı gazetelerinin Gagauz kültür tarihinde önemli yeri olduğu kuşkusuzdur. Bu gazetenin 29 Kirez (Haziran) ayı 2013 tarihli 11-12. (578-579) sayısında 6. sayfada “Âşık Veysel Anmasına Ozannar Buluşması” başlıklı bir haber yer almaktadır. Haberle birlikte Âşık Veysel’in bir portresi ve bir şiirinden paylaşılan:

*“Kuran’a bak İncil’e bak
Dört kitabın dördü de hak”*

---

* Metinleri paylaşılan şiirler hâlihazırda yayımlanmamış olup, şairi tarafından şahsi arşivimize gönderilmiştir. Şiirlerin aslı Bulgarca olduğu için Bulgar ulusal alfabesi olan Kiril alfabesi ile yazılmışlar. Bu nedenle de şiirlerin Latin alfabesi ile verilmesi tercih edilmemiştir.

mısraları Gagauz toplumunun özel yapısı nazara alındığında dikkati çekmektedir. Haberde Hacıbektaş'ta Âşık Veysel anısına 22 Haziran 2013 tarihinde yapılan uluslararası şiir şöleninden bahsedilmektedir. Söz konusu etkinlikte Gagauz Türklerini *Ana Sözü* gazetesi baş redaktörü ve Gagauz Edebiyatının güçlü temsilcilerinden şair Todur Zanet'in temsil ettiği görülmektedir. Zanet'in adı geçen etkinlikte ve süreli yayında Âşık Veysel için yazdığı şu şiiri okuduğu ve daha sonra yayımladığı da yine tespitlerimiz arasındadır:

“*Âşık Veysel topraana geldim
Nur içinde dinnen, Canabin!
Bizi yukardan sesla, birleştir
Aşkı korumaa vereriz emin!*” (Zanet, 2013, s. 6)

2.4. Kosova

Bilindiği üzere Kosova, Balkanlarda Türkçenin, Türk edebiyatının ve kültürünün en canlı olarak yaşatıldığı ülkelerden birisidir. Bu çerçevede Âşık Veysel'le ilgili en fazla yayının yapıldığı bölge olduğunu ifade etmek mümkündür. Kosova'daki Türkçe yayınları ana hatlarıyla taradığımızda konumuzla ilgili şu tespitleri kronolojik olarak paylaşmak konumuzu örneklemek adına uygun olacaktır.

Kosova Türklerinin kültürel varlığı bakımından öncü rolü bulunan *Tan* gazetesinin 21 Mart 1974 tarihli sayısında ölümünün 1. yılı nedeniyle Zeynel Beksaç'ın “Âşık Veysel'i Anarken” başlıklı yazısı yayımlandığı tarih ve Âşık Veysel münasebeti dikkate alındığında edebiyat tarihleri bakımından dikkati çekmektedir. Aynı gazetenin 19 Aralık 1974 tarihli sayısında Kosova'nın özgün şair, yazar ve gazetecisi Agim Rıfat Yeşeren'in “Birlik Çok Tatlıdır” başlığıyla Âşık Veysel'le hayali bir söyleşi yapmış olduğu görülmektedir. Yeşeren daha sonra bu özgün söyleşiyi *Diyâr-ı Rumeli'de Sanat Sohbetleri* adlı kitabına da almıştır.

Kosova Türklerinin edebiyat varlığı bakımından bir ekol oluşturan *Çevren* dergisinin Eylül-Aralık 1990 tarihli 79-80. sayılarında Âşık Veysel'in Balkan Türk şairleri üzerindeki etkilerine ait örnekler ve yorumlar yer almıştır. Kosova'da Türklerin yoğun olarak yaşadığı Mamuşa'da yayımlanan *Sofra* dergisinin Eylül 1999 tarihli 3. sayısında “Âşık Veysel'i Anıyoruz: Dostlar Beni Hatırlasın” başlıklı yazıda şairin biyografisi, portresi ve 5 seçme şiiri yayımlanmıştır. Kosova Türklerinin kültür sanat derneği Doğru Yol'un çıkardığı *Filiz* çocuk dergisinin Kasım 1998 tarihli 2. sayısında aynı şekilde Âşık Veysel biyografisi, fotoğrafı ve 4 şiiri ele alınmıştır. Prizren'de yayımlanan *Türkçem*

dergisinin Mart-Nisan 1999 tarihli 3-4. birleşik sayısında Âşık Veysel ölümünün 26. yıldönümünde *Anam* şiiriyle anılmıştır. Aynı derginin Eylül 2001 tarihli 18. sayısında “Âşık Veysel Diyor ki” başlıklı yazıda ise şairin fotoğrafı ve şiir anlayışı şöyle verilmiştir:

“...*Ben doğaçtan söylemem. Doğaçtan söylenen şiirlerin anlam ve mantığı olmaz. Bu nedenle de yaşayamaz bu şiirler. Yazmadığım için pek kolay şiir düzemiyorum. Ama yine de uzun sürmez şiiri kotarışım. Dizeleri aklımda tutar birçok kez yinelerim. Eğer şiiri türküleştirme istersem ona uygun bir avaz bulurum. Yoksa bir deftere yazdırırım. Böylece şiir artık benim şiirim olur... Ama kaybolanlar ya da bilgim dışında bir yerlerde yayınlananlar oldu. Şiirleri saklamak kolay olmuyor”* (s. 6). Aynı derginin Mart 2016 tarihli 184. sayısında “Âşık Veysel Ölüm Yıldönümünde Kosova’da Anıldı” başlıklı bir haber yer almıştır. Haberde 21 Mart 2016 tarihinde Priştine’deki Türk kuruluşlarının ortak bir etkinlikle Âşık Veysel’i andıklarını, tiyatro sanatçısı Yunus Şimşek’in şairin şiirlerinden örnekler okuduğu öğrenilmektedir. Haberde ayrıca törenden fotoğraflar da verilmiştir. Kosova’da en yeni Türkçe dergi konumundaki *Mamuşa*’nın ilkbahar 2023 tarihli 7. sayısı da konumuzla ilgilidir. Bu sayı kapağında yer alan portrelerden birisi de Âşık Veysel’e aittir. Derginin 20. sayfasında “2023 UNESCO Âşık Veysel Yılı, Türküleri Dillere Destan Bir Halk Ozanı” başlıklı bir yayın yapılmıştır. Biyografik bilgi, portre ve seçme şiirlerden örnekler yazıda yer almıştır. Aynı derginin 9. (2023/Sonbahar) ve 11. (2023/Kış) sayısında yine Âşık Veysel’e birer sayfa ayrıldığı görülmektedir.

Kosovalı şair ve yazar Agim Rıfat Yeşeren’in Âşık Veysel’le yukarıda bilgisini verdiğimiz “Birlik Çok Tatlıdır” başlıklı (hayali) söyleşisi üzerinde konumuz bakımından daha ayrıntılı durmakta yarar vardır. Bilindiği gibi Türk edebiyatında benzer tarzda Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Edebiyat Üzerine Makaleler* adlı kitabında Halit Ziya Uşaklıgil’in ünlü “Mai ve Siyah” romanı kahramanı Ahmed Cemil’le gerçekleştirdiği hayali bir söyleşisi vardır. Tanpınar ve Ahmed Cemil bir gün Eyüp iskelesinde karşılaşır ve vapurda sohbet ederler. Burada sorulan sorular ve verilen cevaplarla romanı ve romanın kahramanı Ahmed Cemil’in dünyası daha sağlıklı tanınmış olur. Romanla ilgili akıllarda beliren bazı soruların cevapları da böylece aydınlanmış olur (Tanpınar, 1992, s. 270-274). Agim Rıfat Yeşeren yer yer ironik bir dil kullanarak söz konusu söyleşide bu yöntemi uygulamış ve Âşık Veysel’in ölümünden bir yıl sonra böylesi hayali bir söyleşiyi kurgulamıştır. Bu metin ülkemiz dışında Türk dünyasında Âşık Veysel’le ilgili yayımlanan en özgün metinlerden birisi durumundadır. Agim Rıfat Yeşeren şairin şiirlerinden hareketle hazırladığı soruları sorar ve Âşık Veysel de yine şiirlerinden hareketle cevaplar verir. Örnek olarak söyleşiden sadece bir soru ve cevabı şöyledir:

“Agim Rifat Yeşeren: Tarihler girdin zaten. Çağımızın en gözde saz şairisiniz. Biricik. Biz size hayranız.

Âşık Veysel: Söyler Veysel sözlerinden vaz geçmez. Mecnun gibi dolanıyom çöllerde, hayat beni yeldiriyor yel gibi. Ah çeker ağlarım gurbet ellerde, durmaz akar gözün yaşı sel gibi. Hırsızlar çalardı at ile para, şimdi çalıyorlar uçak teyyare. Uşaktan fayda bekleme, binde bir bulunur o da tekleme. Ne oğluna güven ne de kızına. Bu kahpe dünyanın sonu vefasız” (Yeşeren, 1974, s. 34).

2.5. Kuzey Makedonya

Üsküp'te yayımlanan *Sesler* dergisinin Kuzey Makedonya Türklerinin edebiyat varlığı bakımından ekol oluşturduğunu ve bölge edebiyatının bir dönem bu dergi sayesinde geliştiğini söylemek dahi mümkündür. *Sesler* dergisinin “Çağdaş Türk Şiiri Özel Sayısı” olarak yayımlanan Ocak-Şubat 1990 tarihli 242-243. birleşik sayısında Âşık Veysel “Kara Toprak” başlıklı şiiriyle (şiir koşma başlığı ile yayımlanmıştır) Makedonya Türklerine sunulmuştur.

Bilindiği üzere Makedonya’da bazı dönemlerde ilk ve orta öğretim düzeyinde çok sayıda Türk okulu bulunmaktadır. Bu okullarda Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında Âşık Veysel’in ders konusu olarak okutulmuş olması konumuz açısından önemlidir. Bu bağlamda bazı örnekler şöyledir: Üsküp’te Recep Bugariç ve İsmail Zekeriya’nın birlikte hazırladıkları 1979 tarihli “Edebiyat Lise 1” kitabında (s. 141-144) Âşık Veysel “Kara Toprak, Sazıma, Yine Mektup Aldım Gül Yüzlü Yârdan” başlıklı şiirleriyle Makedonya’daki Türk gençleriyle buluşmuştur. Aynı yazarların 1989 yılında yine Üsküp’te yayımlanan “Örneklerle Edebiyat-Orta 1” kitaplarında da Âşık Veysel yine aynı şiirlerle ele alınmıştır. Üsküp’te 2006 yılında Sevin Alil’in hazırladığı Lagosa yayınlarında ikinci baskısı yapılan “Okuma VI” kitabını da bu bağlamda hatırlatmak gerekir. Bu ders kitabında Âşık Veysel “Kara Toprak” başlıklı şiiriyle ele alınmıştır. Ayrıca Osman Emin’in 8. sınıf Türkçe ders kitabında Âşık Veysel’in “Güzelliğin On Paretmez” diye başlayan şiiri semai üst başlığı ile yer almış almıştır. Kısacası Kuzey Makedonya sahası, Âşık Veysel’in sadece edebi üretim sahasında değil Türkçe eğitim sahasında da bilindiği ve öğretildiği bölgelerin başında gelmekte ve bu yönüyle Âşık Veysel’in gelecek kuşaklara tanıtılmasında bir örnek oluşturmaktadır.

2.6. Romanya

Romanya Türkleri kültür coğrafyasında önemli yerleşim yerlerinden biri olan Galati şehrinde yayımlanan *Tuna Mektupları* dergisinin Mayıs 2003 tarihli 25. sayısında (s. 18) “Âşıkların Diliyle Atatürk” başlıklı incelemede ilk olarak Âşık Veysel’den şu dörtlük ve yorumu yer alır:

“Yüreyelim Atatürk’ün izine

Boş verelim bozguncular sözüne

Göz atalım şu dünyanın hızına

Yürüyelim hedefe varalım kardaş” (Veysel, 2003, s. 18)

Romanya’da Türklerin yoğun yaşadığı Köstence’de yayımlanan *Hakses* gazetesinin Nisan 2001 tarihli 4. sayısı, sayfa 3’te Âşık Veysel’in çocuklara hitap eden, okumayı öven şiirinden iki dördlüğün önce Türkçe, sonra Romence yayımlandığı görülmektedir. Aynı derginin Kasım 2007 tarihli 11. sayısında ise 16 Kasım 2007 tarihinde Köstence’de düzenlenen şiir şöleni haberi ve fotoğrafları yer almıştır. Şölenle Âşık Veysel’in anıldığı belirtilip 12. ve 13. sayfalarda “Kara Toprak” şiiri yayımlanmıştır.

Bilindiği gibi Romanya’da Oğuz Türkleri dışında Kırım Tatar Türkleri de yaşamaktadır. Bu Türk toplumunun da çeşitli yayın organları mevcuttur. Dobruca bölgesinde yaşayan Romanya Türk Tatar topluluğunun yayın organı *Karadeniz* gazetesinin 1992 tarihli 19(7) sayısında “Folklorumuzdan Örnekler / Sivas Halk Şiiri’nden Bir Örnek” üst başlığı ile Âşık Veysel’in “Kara Toprak” şiiri yayımlanmıştır. Aynı gazetenin 1997 tarihli 50(4) sayısında ise “Türk Şiirlerinden Bir Demet” üst başlıklı bölümde Âşık Veysel “Genç Yaşımdayım Felek Vurdu Başıma” diye başlayan 7 dördlükten oluşan şiiriyle Tatar Türkü okurlarıyla buluşturulmuştur.

Sonuç

Âşık Veysel halk şiirimizin 20. yüzyıldaki en önemli temsilcilerinin başında gelmektedir. Bu sınırlı araştırmamızda ortaya koymaya çalıştığımız yönleriyle Veysel’in gönlü, şiiri, sanatı Türk dünyasına açık olmuş; Türk dünyası da kendisine büyük değer vermiş, saygı duymuştur. Türk dünyasının değişik bölgelerinden şairler Âşık Veysel anısına düzenlenen şiir şöleni için Hacı Bektaş’ta toplanmışlardır. Kendisi beden olarak, fiziki olarak bu coğrafyalara belki gidememiş ama şiirleriyle, düşünceleriyle (örneklemeyle çalıştığımız üzere) Türk dünyasının önemli merkezlerinde etkili olmuş, derin izler bırakmış, hakkında Türk dünyasında şiirler yazılmış, dergilerde, gazetelerde, kitaplarda, antolojilerde Türk şiirinin önde gelen bir temsilcisi olarak yer almıştır. Günümüz Balkan Türkleri çağdaş edebiyat ürünlerinde sözlü kültür etkisinin baskınlığı dikkate alındığında Âşık Veysel’in sade ve pastoral dilinin Balkan Türkleri çağdaş şairleri arasında neden fazlaca teveccüh gördüğü daha iyi anlaşılabilir. Ayrıca İstanbul Türkçesi ile edebî üretim gerçekleştiren Balkan Türklerinin Veysel’in berrak Anadolu Türkçesini kendilerine yakın bulmuş olmaları da söz konusu güçlü tesirde bir başka etken olarak görülebilir. Bu çalışmada örneklemeyle çalıştığımız üzere Balkanlar sahası Âşık Veysel

konusunda Türk dünyasının diğer bölgelerine nazaran daha zengin bir literatür varlığına ve etkinlik birikimine sahiptir. Bu bağlamda Balkan Türkleri arasında Âşık Veysel bibliyografyasının özellikle ölüm yıldönümlerindeki anma haberleri, biyografisi, şiirlerinden örnekler ve ders kitaplarında araç metin olarak yer alan eserleri ekseninde teşekkül ettiği tespit edilmiştir.

Bu sınırlı araştırmamızda ortaya koymaya çalıştığımız bilgi ve metinlerin yeni tespitlerle zenginleştirilmesi ve daha geniş çerçevede ele alınması Âşık Veysel'in Türk dünyasında ve hususen Balkan Türkleri arasında neden çok okunduğu ve sevildiği noktasında daha geniş araştırmalara katkı sunacaktır.

Kaynakça

- Ahmet, H. (2023, 28 Temmuz). Aşık Veysel. *Cumhuriyet Gazetesi*, 881.
- Akgün, A. (2022). Çağdaş Balkan Türk Edebiyatlarında Sözlü Geleneğin Tesiri Üzerine Bir İnceleme. Selami Fedakâr, Muvaffak Duranlı (Ed.), *Prof. Dr. Metin Ekici Armağanı* (s. 195-224). İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Bâkiler, Y. B. (2004). *Âşık Veysel*. İstanbul: Size Dergisi.
- Cebeci, İ. (2011). *Çalkalan Gönüm Şimdi*. İstanbul: Göl Yayınları.
- İvgin, H.; Nasrattınoğlu, İ. Ü. (1983). *Âşık Veysel'e Deyişler*. Ankara: Folklor Araştırmaları Kurumu.
- Tanpınar, A. H. (1992). *Edebiyat Üzerine Makaleler* [3. Baskı]. Zeynep Kerman (Haz.), İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Sağlam, F. (1990). Çağdaş Yunanistan (Batı Trakya) Türk Şiiri'nde Anadolu Halk Şairleri'nin Etkileri Üzerine. *Çevren*, (79-80), 46-50.
- Sefercioğlu, N.; Kuran, A. (1983). *Âşık Veysel Bibliyografyası*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Yeşeren, A. R. (1974, 19 Aralık). Birlik Çok Tatlıdır. *Tan Gazetesi*.
- Yeşeren, A. R. (2003). Veysel. *Tuna Mektupları Dergisi*, (25), 18, Galati, Romanya.
- Zanet, T. (2013, 22 Haziran). Aşık Veysel. *Ana Sözü Gazetesi*, [sayı belirtilmemiş], 11-12.